

Θέματα Διεθνούς Ευθύνης

Του Δ/ντή Δ.Ο.Ν./Α.Ε.Α. Ταξίαρχου Αναστασίου Λάσκαρη

Εισαγωγικές έννοιες

Διεθνής ευθύνη καλείται ο θεσμός του Διεθνούς Δικαίου σύμφωνα με τον οποίο η Πολιτεία που παραβιάσει (με πράξη ή παράλειψη) έναν κανόνα του Διεθνούς Δικαίου είναι υποχρεωμένη να παράσχει ικανοποίηση στην Πολιτεία κατά της οποίας στρέφεται η παραβίαση. Πάντως, ενώ η διεθνής ευθύνη αφορά σχέσεις όλων των υποκειμένων του Διεθνούς Δικαίου, ο ορισμός δεν αναφέρεται σε διεθνείς οργανισμούς. Βεβαίως οι κυριότερες περιπτώσεις διεθνούς ευθύνης αφορούν αποκλειστικά διαπολιτειακές σχέσεις.

Ο θεσμός της Διεθνούς Ευθύνης καθιερώθηκε οριστικά στη διεθνή έννομο τάξη στα μέσα του 19ου αιώνα. Στην ανάπτυξη και συγκεκριμενοποίησή του συνέβαλε σημαντικά η διεθνής διαιτητική δικαιοσύνη που λειτουργήσε με μεγάλη πυκνότητα μέχρι τις αρχές του 20ου αιώνα. Στη συνέχεια ο θεσμός επιβεβαιώθηκε με σειρά αποφάσεων της θεσμικής διεθνούς δικαιοσύνης. Έτσι στην από 26 Ιουλίου 1927 απόφασή του το Διαιτητικό Δικαστήριο Διεθνούς Δικαιοσύνης (ΔΔΔΔ) επισημαίνει: «αποτελεί αρχή του διεθνούς δικαίου ότι η παραβίαση μιας υποχρέωσης δημιουργεί την υποχρέωση επανόρθωσης με τρόπο αποτελεσματικό» (υπόθεση εργοστασίου CHORZOW).

Επίσης η απόφαση του ΔΔΔΔ της 13 Σεπτεμβρίου 1928 για το ίδιο αντικείμενο επαναλαμβάνει «αποτελεί αρχή του Διεθνούς Δικαίου ότι κάθε παραβίαση μιας υποχρέωσης δημιουργεί την υποχρέωση επανόρθωσης».

Οι κανόνες που ρυθμίζουν την Διεθνή Ευθύνη είναι κυρίως εθιμικοί. Οι προσπάθειες για την κωδικοποίηση των κανόνων αυτών που έλαβαν χώρα μέχρι σήμερα τόσο από την Κοινωνία των Εθνών όσο και από την Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου του Ο.Η.Ε. δεν κατέληξαν τελικά σε γρα-

πτό κείμενο.

Πάντως παράλληλα με τις εθιμικές ρυθμίσεις υπάρχουν και διεθνείς συμβάσεις που ρυθμίζουν ειδικά θέματα Διεθνούς Ευθύνης όπως η (πολυμερής) Σύμβαση των Παρισίων για την αστική ευθύνη στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας.

Σύμφωνα με τη σύγχρονη αντίληψη η Διεθνής Ευθύνη είναι σχέση αποκλειστικά μεταξύ υποκειμένων του Διεθνούς Δικαίου και κυρίως των κρατών. Έτσι η από 14 Ιουνίου 1938 απόφαση του ΔΔΔΔ (κοιτάσματα Μαρόκου) έκρινε ότι «Όταν πρόκειται για πράξη καταλογιστέα σε ένα κράτος που θεωρείται αντίθετη με τα συμβατικά δικαιώματα η διεθνής ευθύνη εγκαθιδρύεται ευθέως στο πεδίο των σχέσεων μεταξύ των κρατών αυτών». Ακόμα και αν η αντι-διεθνής πράξη επιχειρήθηκε σε βάρος ιδιώτη μόνο Κράτος νομιμοποιείται να προβάλει τη σχετική αξίωση επανόρθωσης. Η αξίωση αυτή ασκείται από το θεσμό της διπλωματικής προστασίας. Παρέκκλιση από την αρχή αυτή αποτελεί η «ατομική προσφυγή» ενώπιον της Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στο πεδίο εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Σύμβασης περί προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών του 1950, αλλά ακόμη και εκεί υπάρχει επαναφορά στον κανόνα με την αδυναμία του ιδιώτη να προσφύγει απευθείας.

Παρά το γεγονός ότι η Διεθνής Ευθύνη λειτουργεί αποκλειστικά ως έννομη σχέση μεταξύ υποκειμένων του διεθνούς δικαίου ο συντριπτικός μεγαλύτερος αριθμός των αποφάσεων των Διεθνών Δικαστηρίων που αναφέρονται στο θεσμό αφορούν ζημίες σε βάρος ιδιωτών και ιδιαίτερα παράνομες πράξεις μιας Πολιτείας σε βάρος αλλοδαπών.

Ενδεικτικά αναφέρονται μερικές από τις πιο χαρακτηρι-

οτικές περιπτώσεις Διεθνούς Ευθύνης από τη νομολογία:

► Παραβίαση διεθνούς συνθήκης. Αποτελεί την πιο προφανή αντιδιεθνή πράξη που συνεπάγεται την υποχρέωση επανόρθωσης εκ μέρους της Πολιτείας που προέβη στην παραβίαση.

► Παραβίαση των εδαφικών δικαιωμάτων άλλων Πολιτειών π.χ. κατασκοπευτικές ενέργειες στο έδαφος τρίτης Πολιτείας, μη εξουσιοδοτημένες πτήσεις στον εναέριο χώρο της, μη εξουσιοδοτημένη σύλληψη ατόμου στο έδαφος μιας Πολιτείας από όργανα άλλης Πολιτείας.

► Ζημία σε πράγματα και πρόσωπα άλλης πολιτείας π.χ. καταβύθιση πλοίου εν καιρώ ειρήνης (Έλλη) ή κατάρριψη αεροσκάφους τρίτης πολιτεία, ζημία σε διπλωματικές αποστολές.

Θεμελίωση και νομική φύση της διεθνούς ευθύνης.

Η ευθύνη ως θεσμός του εσωτερικού δικαίου έχει υποστεί μακραιώνη και λεπτομερή επεξεργασία. Οι βασικές της διακρίσεις στο εσωτερικό δίκαιο είναι: ποινική, αστική, υποκειμενική, νόθα αντικειμενική και αντικειμενική και τέλος δικαιοπρακτική και εξωδικαιοπρακτική. Οι παραπάνω διακρίσεις καθώς και οι θεωρίες που τις συνοδεύουν δεν έχουν θέση μέσα στο θεσμό της Διεθνούς Ευθύνης μολονότι έχουν επηρεάσει σημαντικά τη διεθνή θεωρία και νομολογία. Η προσέγγιση της Δ. Ευθύνης πρέπει να γίνεται προς θεσμό διεθνούς δικαίου αυτοτελή χωρίς να προσφεύγουμε σε αντίστοιχες έννοιες του εσωτερικού δικαίου, παρά τους αναπόφευκτους συνειρμούς που προκαλεί η συγγένεια των όρων.

Για την εξέταση του θεσμού είναι απαραίτητο να καθορίσουμε τη φύση της Διεθνούς Ευθύνης σε σχέση με το «Υποκειμενικό στοιχείο». Με άλλα λόγια πρέπει να καθοριστεί κατά πόσο η ύπαρξη της ευθύνης προϋποθέτει υπαιτιότητα (δόλο - αμέλεια) εκ μέρους της Πολιτείας, που προβαίνει στην αντιδιεθνή ενέργεια. Σχετικά έχουν υποστηριχθεί δύο θεωρίες:

Θεωρία της υπαιτιότητας (Theory of fault Schuldhaftung).

Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, που πρωτοδιατυπώθηκε από τον H. Grotius, για να δημιουργηθεί Διεθνής Ευθύνη δεν αρκεί να υπάρχει μόνο αντιδιεθνή πράξη αλλά ταυτόχρονα αυτή να προέρχεται και από υπαιτιότητα της Πολιτείας. Η θεωρία αυτή που πρόσθεσε το υποκειμενικό στοιχείο παρουσιάζει σημαντικά μειονεκτήματα. Κυρίως επιβαρύνει το έργο της δικαστικής κρίσης για την διαπίστωση της ευθύνης με «ψυχολογικά» στοιχεία που στις διενεργείες σχέσεις είναι δυσδιάγνωστα και δυσαπόδεικτα.

Επίσης, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η θεωρία αυτή ευνοεί την κακόπιστη προσπάθεια των Πολιτειών να αποσείσουν την ευθύνη τους από πράξεις κρατικών οργάνων τους, επικαλούμενες διάφορες διατάξεις του εσωτερικού τους δικαίου. Πραγματικά, εφόσον η Πολιτεία δρα μέσω

ατόμων (οργάνων) η υπαιτιότητα σε τελευταία ανάλυση θα έπρεπε να αναφέρεται στα άτομα, τα οποία όμως δύσκολα θα μπορούσαν να θεωρηθούν υπαίτια όταν η αντιδιεθνή πράξη τους υπήρξε συνέπεια ανοχής ή ακόμα και επιταγής του εσωτερικού δικαίου.

Η κυριότερη εφαρμογή της θεωρίας αυτής έγινε στον τομέα της διαιτητικής δικαιοσύνης στην υπόθεση της Home Missionary Society το 1920. Συγκεκριμένα κατά τη διάρκεια μιας επαναστατικής ενέργειας στο αγγλικό προτεκτοράτο της Σιέρα Λεόνε μια ιδιωτική οργάνωση ιεραποστόλων από τις Η.Π.Α. (Home Missionary Society) υπέστη σοβαρές ανθρώπινες απώλειες.

Η κυβέρνηση των Η.Π.Α. ισχυρίστηκε ότι η αγγλική κυβέρνηση δεν έλαβε τα κατάλληλα μέτρα και ότι οι απώλειες οφειλόταν σε παράλειψη. Η αξίωση αυτή απορρίφθηκε από τη διεθνή διαιτησία με το αιτιολογικό ότι δεν αποδείχθηκε η ύπαρξη αμέλειας και ότι η εγκατάσταση της ιεραποστολής στη Σιέρα Λεόνε προϋπέθετε την ανάληψη τέτοιου κινδύνου εκ μέρους των αλλοδαπών ιεραποστόλων.

Η απόφαση του ΔΔΔΔ της 9ης Απριλίου 1949 στην υπόθεση του στενού της Κερκύρας αναφέρεται από ορισμένους συγγραφείς ως επιβεβαιωτική της αρχής της υπαιτιότητας. Η απόφαση αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία για το δίκαιο της διεθνούς ευθύνης, γι' αυτό μνημονεύουμε εδώ τα πραγματικά περιστατικά.

Τα έτη 1944 και 1945 το βρετανικό πολεμικό ναυτικό είχε εκκαθαρίσει τη Μεσόγειο από τις νάρκες που είχαν ποτισθεί κατά τη διάρκεια του πολέμου. Από τις περιοχές που εκκαθαρίστηκαν ήταν και εκείνη του στενού μεταξύ Κερκύρας και αλβανικής ακτής. Τον Οκτώβριο του 1946 μια μοίρα βρετανικών πολεμικών πλοίων επιχείρησε αβλαβή διέλευση από το στενό. Ενώ βρισκόταν μέσα στα χωρικά ύδατα της Αλβανίας τα πλοία προσέκρουσαν σε νάρκες. Από τις εκρήξεις έχασαν τη ζωή τους 44 βρετανοί αξιωματικοί και ναύτες.

Η Μεγάλη Βρετανία θεώρησε την Αλβανία υπεύθυνη για τα θύματα και προσέφυγε στο ΔΔΔΔ. Το ΔΔΔΔ εξέτασε τις αποδείξεις και προχώρησε στη διαπίστωση ότι: «η πόντιση των ναρκών δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί χωρίς τη γνώση της Αλβανίας». Η σκέψη αυτή θεωρήθηκε ότι αποτελεί εφαρμογή της αρχής της υπαιτιότητας. Η Αλβανία καταδικάστηκε σε αποζημίωση υπέρ της Μεγάλης Βρετανίας.

Η θεωρία της υπαιτιότητας τελικώς δεν επικράτησε. Πάντως σε ορισμένα δικαστήρια η ανυπαρξία υπαιτιότητας εκ μέρους μιας Πολιτείας συνεκτιμήθηκε για την απαλλαγή της.

Θεωρία της αντικειμενικής ευθύνης (Theory of risk - Erfolg - Shartung).

Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή η Διεθνής Ευθύνη λειτουργεί ανεξάρτητα από οποιαδήποτε υπαιτιότητα του δράστη της αντιδιεθνούς πράξης και θεμελιώνεται σε μια σχέση αιτιότητας μεταξύ της πολιτικής πράξης και του αντιδιεθνούς απο-

“ Σύμφωνα με τη σύγχρονη αντίληψη η Διεθνής Ευθύνη είναι σχέση αποκλειστικά μεταξύ υποκειμένων του Διεθνούς Δικαίου και κυρίως των κρατών ”

τελέσματος. Ο Ολλανδός Διεθνολόγος J. W. Vorzijl σαν πρόεδρος της Γαλλο-Μεξικανικής Διαιτητικής Επιτροπής Επανορθώσεων εφάρμοσε την αρχή της αντικειμενικής ευθύνης την οποία διατύπωσε ως εξής: «Πρόκειται για ευθύνη της Πολιτείας για όλες τις πράξεις που ενεργούνται από όργανά της και που είναι παράνομες κατά το Διεθνές Δίκαιο ανεξάρτητα από το εάν το όργανο ενήργησε μέσα στα όρια της αρμοδιότητάς του ή τα υπερέβη. Εν τούτοις προκειμένου να θεμελιωθεί η αντικειμενική ευθύνη της Πολιτείας για πράξεις των οργάνων που ενήργησαν έξω από τα όρια της αρμοδιότητάς τους είναι απαραίτητο αυτά να έδρασαν τουλάχιστον επιφανειακά με την επίσημή τους ιδιότητα».

Η αρχή της αντικειμενικής ευθύνης επικρατεί σήμερα στο διεθνή χώρο και εκφράζει τη σύγχρονη αντίληψη για τη φύση της διεθνούς ευθύνης. Ιδιαίτερη εφαρμογή της αντικειμενικής ευθύνης χωρεί όταν η ενέργεια θεωρείται εκ προοιμίου επικίνδυνη, χωρίς απαραίτητα να είναι και παράνομη, όπως η εκτόξευση αντικειμένων στο διάστημα ή η παραγωγή ατομικής ενέργειας. Πρέπει όμως να επισημανθεί ότι σπάνια συναντούμε αμιγή εφαρμογή της μιας ή της άλλης θεωρίας. Μολονότι ο κανόνας είναι ότι Διεθνής Ευθύνη λειτουργεί ανεξάρτητα από υπαιτιότητα, οι ειδικές «υποκειμενικές» συνθήκες της αντιδιεθνούς πράξης αναμφισβήτητα θα επιδράσουν στην εκτίμηση της διεθνούς δικαστή.

Προϋποθέσεις, Πράξη καταλογιστή στην Πολιτεία

Θεμελιώδης προϋπόθεση για τη δημιουργία Διεθνούς Ευθύνης είναι η ύπαρξη μιας πράξης ή παράλειψης, που να είναι δυνατό να αποδοθεί (να «καταλογισθεί») σε συγκεκριμένη Πολιτεία. Επειδή όμως η Πολιτεία, όπως κάθε συλλογική ενότητα, ενεργεί με άτομα δημιουργείται το πρόβλημα: ποιων ατόμων οι πράξεις είναι δυνατό να καταλογισθούν στην Πολιτεία; Ο κανόνας εδώ είναι ότι μια πράξη είναι δυνατό να αποδοθεί σε μια Πολιτεία όταν προέρχεται από όργανά της. Είναι κατ' αρχήν αδιάφορο αν το όργανο προέβη στην αντιδιεθνή πράξη ενεργώντας μέσα στα όρια της αρμοδιότητάς του. Διεθνής Ευθύνη δημιουργείται ακόμη και από πράξεις αναρμοδίων οργάνων. Εξάλλου διεθνής ευθύνη δημιουργείται και από πράξεις ιδιωτών είτε αμέσως (όταν ο ιδιώτης σε ορισμένες εξαιρετικές περιπτώσεις ενεργεί ως de facto πολιτειακό όργανο) είτε εμμέσως (όταν τα όργανα της Πολιτείας παρέλειψαν να αποτρέψουν την αντιδιεθνή ενέργεια του ιδιώτη).

Όπως μνημονεύτηκε παραπάνω Διεθνής Ευθύνη μπορεί να δημιουργείται και από παράλειψη, μόνο όταν το μέρος που υπέστη τη ζημία είχε δικαίωμα να αξιώσει μια θετική ενέργεια εκ μέρους του δράστη και ο δράστης είχε αντίστοιχη υποχρέωση να ενεργήσει. Π.χ. η παράλειψη μιας παράκτιας Πολιτείας να τοποθετήσει εμφανή πλωτή σήμανση γύρω από ένα πλωτό αντλιοστάσιο στα ύδατα που βρίσκονται πάνω από την υφαλοκρηπίδα είναι ενδεχόμενο να δημιουργήσει διεθνή ευθύνη γιατί το άρθρο 5 της Συμβάσεως της Γενεύης για την υφαλοκρηπίδα (όπως άλλωστε και

“ Μια πράξη είναι δυνατό να αποδοθεί σε μια Πολιτεία όταν προέρχεται από όργανά της ”

το εθιμικό δίκαιο) καθορίζει ότι η εκμετάλλευση της υφαλοκρηπίδας δεν πρέπει να παρακωλύει την ελευθερία της ναυσιπλοΐας.

α) Πράξεις οργάνων εκτελεστικής εξουσίας

Η Πολιτεία ευθύνεται κατ' αρχήν για τις πράξεις των οργάνων που την εκπροσωπούν στις διεθνείς σχέσεις. Η εκπροσώπηση αυτή συνήθως καθιερώνεται με κανόνα του εσωτερικού δικαίου. Επισημαίνεται ότι μια Πολιτεία σύμφωνα με γενική αρχή του διεθνούς δικαίου μπορεί να θεωρηθεί διεθνώς υπεύθυνη για πράξεις των εσωτερικών της οργάνων που αποτελούν αντιδιεθνή δραστηριότητα ακόμη και όταν τα όργανα αυτά ενήργησαν σύμφωνα με τις επιταγές του εσωτερικού δικαίου. Η Πολιτεία επίσης ευθύνεται για τις πράξεις όλων των οργάνων της εκτελεστικής εξουσίας της ανεξάρτητα από βαθμό και ιεραρχική θέση. Διαιτητικές αποφάσεις έχουν δεχτεί τη Διεθνή Ευθύνη κράτους για πράξεις π.χ. κατώτερων αστυνομικών, τελωνειακών, ακόμη και στρατιωτών σε καιρό ειρήνης.

β) Πράξεις οργάνων νομοθετικής εξουσίας

Όργανα της νομοθετικής εξουσίας είναι επίσης δυνατό να προκαλέσουν διεθνή ευθύνη του Κράτους τόσο με πράξεις όσο και με παραλείψεις που είναι αντίθετες προς το Διεθνές Δίκαιο. Σε πολλές περιπτώσεις η εκπλήρωση συγκεκριμένης διεθνούς υποχρέωσης προϋποθέτει τη λήψη κατάλληλου νομοθετικού μέτρου σύμφωνα με το εσωτερικό δίκαιο.

Η παράλειψη θέσπισης τέτοιου μέτρου θεωρείται παράνομη πράξη κατά το Διεθνές Δίκαιο και ενδεχομένως δημιουργεί προϋποθέσεις για διεθνή ευθύνη της Πολιτείας. Ειδική κατάσταση διεθνούς ευθύνης ισχύει στο πλαίσιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Βλ. απόφαση Δικαστικών Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 7 – 8/2/73 σε βάρος της Ιταλικής Κυβέρνησης που δεν δέχθηκε τον ισχυρισμό ότι η μη λήψη του νομοθετικού μέτρου οφειλόταν σε φόρτο εργασιών ή χρονοβόρα διαδικασία του ιταλικού κοινοβουλίου). Επίσης διεθνής ευθύνη προκαλείται από τη θέσπιση αντιδιεθνών νόμων δηλ. νόμων που είναι αντίθετοι σε διεθνείς συμβατικές υποχρεώσεις ή εθιμικές ρυθμίσεις, από τα νομοθετικά όργανα μιας Πολιτείας.

γ) Πράξεις δικαστικής εξουσίας

Θέματα διεθνούς ευθύνης δημιουργούνται και από πράξεις της δικαστικής εξουσίας του Κράτους. Το βασικό επιχείρημα εκείνων που υποστήριζαν την έλλειψη ευθύνης ήταν η ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης. Ωστόσο, μια απόφαση δικαστηρίου έχει κρατική προέλευση. Η διεθνής ευθύνη ως πολιτειακή ευθύνη δεν αφορά την εσωτερική διάκριση των εξουσιών ούτε την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης που είναι φαινόμενο που αφορά την εσωτερική έννομη τάξη αδιάφορο για τη διεθνή. Η μη τήρηση από ένα δικαστήριο ενός κανόνα Διεθνούς Δικαίου δημιουργεί τη διεθνή ευθύνη της Πολιτείας της οποίας είναι όργανο. Μια από τις συνηθέστερες περιπτώσεις αντιδιεθνούς δικαστικής απόφασης είναι η

εσφαλμένη εφαρμογή διεθνούς συνθήκης καθώς και η αρνησιδικία.

δ) Πράξεις ιδιωτών

Πρέπει τέλος να παρατηρηθεί ότι και πράξεις ιδιωτών είναι δυνατόν να δημιουργήσουν διεθνή ευθύνη της Πολιτείας τους (εφ' όσον βλάπτουν αλλοδαπούς). Το πρόβλημα καταλογισμού τέτοιων πράξεων στην Πολιτεία είναι αρκετά αμφισβητούμενο. Εδώ φαίνεται να επικρατεί η θέση του H. Grotius «για να δημιουργηθεί διεθνής ευθύνη της Πολιτείας από πράξεις ιδιωτών απαιτείται κάποια συμμετοχή της Πολιτείας στην παράνομη πράξη με την παράλειψη είτε της αποτροπής της (patientia) είτε της καταστολής της (receptus)» (π.χ. όταν η αστυνομία από πρόθεση ή από αμέλεια δεν επεμβαίνει όταν διαδηλωτές προκαλούν τον εμπρησμό μιας πρεσβείας ή όταν ο παραβάτης δεν διώκεται ή δεν εκδίδεται).

Η θεωρητική αυτή άποψη επικρατεί κατ' αρχήν στη διεθνή πρακτική. Έτσι στη διαιτητική απόφαση της Home Missionary Society (βλ. παραπάνω) αναφέρεται ότι : «Αποτελεί αρχή του διεθνούς δικαίου ότι καμιά Κυβέρνηση δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη για τις πράξεις επαναστατικών ομάδων που σημειώθηκαν κατά παράβαση της εξουσίας της παρά μόνο όταν έχει ενεργήσει με κακή πίστη ή με αμέλεια ως προς την καταστολή. Είναι σχεδόν αδύνατο για οποιαδήποτε Κυβέρνηση να αποτρέψει τέτοιες πράξεις έχοντας τις δυνάμεις της πανταχού παρούσες». Με βάση τα παραπάνω ο κανόνας που ισχύει καθορίζει ότι δεν υπάρχει ευθύνη της Πολιτείας για πράξεις βίας ιδιωτών ή επαναστατικών ομάδων κατά αλλοδαπών παρά μόνο εφόσον καθιρρύεται κάποια συμμετοχή των πολιτειακών οργάνων με πράξη ή παράλειψη. Εν τούτοις, όπως προκύπτει από τη διεθνή πρακτική, ο κανόνας αυτός επιδέχεται ορισμένες εξαιρέσεις. Πραγματικά η ευθύνη της Πολιτείας για πράξεις βίας ιδιωτών επιτείνεται όταν η πράξη στρέφεται κατά διπλωματικών αποστολών. Π.χ. όταν το 1984 Γιουγκοσλάβοι εξόριστοι δημιούργησαν επεισόδια και επιτέθηκαν στους καλεσμένους μιας δεξιώσεως στο Γιουγκοσλαβικό Προξενείο του Μονάχου, η Δυτική Γερμανία δέχτηκε ότι γενικά υπέχει ευθύνη για την ασφάλεια του προξενείου αλλά αρνήθηκε την ευθύνη της στη συγκεκριμένη περίπτωση με τον ισχυρισμό ότι δεν είχε έγκαιρα ειδοποιηθεί από το Προξενείο για την πραγματοποίηση της δεξιώσεως.

ε) Πράξεις de facto Κυβερνήσεων

Γίνεται δεκτή η ύπαρξη διεθνούς ευθύνης από πράξεις de Facto Κυβερνήσεων (Δημοκρατία Salo, Ιταλία 1943). Πράγματι το Διεθνές Δίκαιο δεν ενδιαφέρεται για την πολιτειακή οργάνωση που έπρεπε να υπάρχει κατά το εσωτερικό δίκαιο αλλά για εκείνη η οποία θετικά και αποτελεσματικά λειτουργεί στην πραγματικότητα.

Πράξη παράνομη

Θεμελιώδης προϋπόθεση για τη γένεση διεθνούς ευθύνης είναι η ύπαρξη μιας Πολιτειακής ενέργειας η οποία να είναι αντίθετη με το Διεθνές Δίκαιο. Ο παράνομος χαρακτήρας

της πολιτειακής συμπεριφοράς κρίνεται σε αναφορά με συγκεκριμένο κανόνα του Διεθνούς Δικαίου, ανεξάρτητα αν ο κανόνας αυτός περιέχεται σε διεθνή σύμβαση, διεθνές έθιμο ή γενική αρχή του δικαίου. Η παράνομη πράξη μπορεί να συνίσταται και σε αντιδιεθνή παράλειψη (όταν ο κανόνας επιβάλλει ενέργεια).

Διατυπώθηκε η άποψη ότι σε μερικές περιπτώσεις η καταχρηστική άσκηση ενός διεθνούς δικαιώματος ισοδυναμεί με αντιδιεθνή ενέργεια και κατά συνέπεια δημιουργεί διεθνή ευθύνη (Ν. Πολίτης στην Ακαδημία Διεθνούς Δικαίου, Χάγη 1925). Προβλήματα δημιουργεί και η περίπτωση ύπαρξης διεθνούς ευθύνης από πολιτειακή ενέργεια που ενώ είναι θεμιτή προκαλεί ζημία (π.χ. εκτόξευση αντικειμένων στο διάστημα). Και εδώ όμως ενώ η ενέργεια κατ' αρχήν θεωρείται θεμιτή, αντιβαίνει στον κανόνα που επιβάλλει την άσκηση των δικαιωμάτων χωρίς την πρόκληση βλάβης σε τρίτους, και τελικά πρόκειται για παράνομη πράξη (βλέπε και διαιτητ. Απόφαση Trail – Smolter 1941).

Ζημιογόνο αποτέλεσμα

Η διεθνής ευθύνη της Πολιτείας δημιουργείται εφ' όσον η αντιδιεθνής συμπεριφορά της προκάλεσε κάποια βλάβη είτε σε άλλη Πολιτεία είτε σε αλλοδαπό. Η έννοια της βλάβης στο Διεθνές Δίκαιο είναι πολύ πιο ευρεία απ' ό,τι στο εσωτερικό Ενοχικό Δίκαιο. Πάντως πρέπει να επισημανθεί ότι σε μερικές περιπτώσεις η εκδήλωση μιας αντιδιεθνούς ενέργειας αρκεί για να θεμελιώσει τη διεθνή ευθύνη. Ωστόσο η ύπαρξη κάποιας εξωτερικής μεταβολής στην περιουσιακή ή ηθική υπόσταση της Πολιτείας θα ληφθεί υπόψη για τον καθορισμό της μορφής και του ύψους της επανόρθωσης.

Παρά τους αρχικούς δισταγμούς της διαιτησίας στις αρχές του αιώνα από την διαιτητική απόφαση 1-11-1923 υπόθεση Lusitania καθιερώθηκε ο κανόνας ότι οφείλεται αποζημίωση λόγω διεθνούς ευθύνης και για μη υλική ζημία.

Όπως χαρακτηριστικά λέει ο Anzilotti «Η ηθική βλάβη αποκτά στο διεθνές δίκαιο σημασία κατά πολύ μεγαλύτερη από εκείνη που έχει στο εσωτερικό δίκαιο».

Τέλος, η βλάβη για την οποία οφείλεται επανόρθωση – αποζημίωση είναι εκείνη που συνδέεται άμεσα με δεσμό αιτιότητας με την αντιδιεθνή ενέργεια. Κατά συνέπεια αποκλείεται η αποκατάσταση εμμέσων ζημιών, εκείνων δηλ. που συνδέονται μόνο χαλαρά με την αρχική ενέργεια και που η επέλευσή τους οφείλεται σε συνδρομή όρων ξένων προς τη συγκεκριμένη πράξη. (Βλ. διαιτ. Απόφαση Αζιώσεων Alabama, 1872). **1**

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Κ. Ιωάννου: *Η διεθνής ευθύνη. Πανεπιστημ. Σημειώσεις*, 1982
- Α. Γιόκαρης: *Η πρακτική των δικαιοδοτικών οργάνων στην εφαρμογή του Διεθνούς Δικαίου* 2001.
- Κ. Ευσταθιάδης: *Διεθνές Δίκαιο*, τ. 1, 1977.
- Ιωάννου - Ροζάκη - Οικονομομίδη - Φατούρου: *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο* τ. Β', 1983.
- Σπυρόπουλος: *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο* 1954.
- Ε. Ρούκουνα: *Διεθνές Δίκαιο* III, 1983.